

● O INTELIGENCIÍ V BURŽOÁZNEJ SOCIOLÓGII.* Pútavo, na základe seriózneho faktografického zvládnutia témy a so značnou teoretickou erudíciou napísal Jaroslav Kohout zaujímavú knihu o „probléme inteligencie“ v buržoáznej sociológii.

„Problém inteligencie“ — spolu s autorom knihy ho schválne dávame do úvodzoviek — má v buržoáznej sociológii v posledných desaťročiach osobitný význam. Nejde tu totiž iba o púbe empiricko-sociologické rozborly inteligencie, jej spoločenského postavenia a úlohy, ale o snahu vytvoriť akúsi novú koncepciu súčasnej spoločnosti, ktorá by bola protiváhou marxizmu. Podľa tejto koncepcie technický pokrok a rozvoj výroby vytvára situáciu, v ktorej sa rozhodujúcou a vedúcou spoločenskou skupinou stáva inteligencia, najmä tá jej časť, ktorá riadi výrobu, obchod, hospodárstvo, tzv. organizátori výroby, riaditelia, manažéri. Dochádza vraj k tzv. „riaditeľskej revolúcii“, v ktorej moc prechádza z rúk buržoázie do rúk tejto novej „elity“ a ktorá je povolana zbaviť kapitalizmus všetkých jeho neduhov. Vedúcim predstaviteľom tejto koncepcie je americký sociológ James Burnham.

Popri tejto — tzv. racionalistickej línii — venuje autor pozornosť tiež druhému, tzv. humanistickému smeru, vodcom ktorého je popredný francúzsky neotomista Jacques Maritain. Aj tento smer parazituje v podstate na tých istých javoch, spä-

* Jaroslav Kohout, *Intelligence a soudobá buržoazní sociologie*; Státní nakladatelství politické literatury, Praha 1962; strán 169, cena Kčs 3,95.

tých s technickou revolúciou, s modernizáciou výroby. Úlohu inteligencie chápe ako úlohu duchovného vodcu ľudstva, ktorý má vnášať duchovný zmysel do života spoločnosti obklopenej technikou, dávať ľuďom pocit šťastia a zmyslu života.

Autor veľmi výstižne odhaľuje podstatu a spoločenskú funkciu týchto nových variantov teórie „elity“, snahu zahmlieť reálny spoločenský proces vyzdvihovaním „spasiteľnej“ úlohy inteligencie. „Pri každom historicky rozhodujúcom kroku *proletariátu*... píšú buržoázni ideológovia teórie o rozhodujúcej úlohe *inteligencie* v spoločnosti. Sami teda cítia protiklad buržoázie a proletariátu ako os pohybu, ako rozhodujúci spoločenský rozpor. Avšak práve preto, že ho vidia, chcú uskočiť za inteligenciu (alebo určité skupiny inteligencie), vyšpekulovať vo svojej hlave nové rozdelenie spoločnosti na elitu a masy, nastoliť nový rozpor, mimotriedny, a politicky tak vraziť klin medzi proletariát a inteligenciu“ (str. 54—55).

Pozoruhodný a veľmi poučný je autorov štýl a spôsob argumentácie. V knihe niet ani stopy po nejakej špekulatívnosti. Kritiku buržoáznych koncepcií (pričom sa neobmedzuje iba na spomenuté, ale uvádza tiež názory napr. Frischa, Mandla, Masaryka atď. a tiež revizionistov Kautského, Rennera, Kolakowského a i.) nerozvíja autor iba v konfrontácii so všeobecným poňatím marxizmu, ale robí podložené analýzy tých istých faktorov a javov, z ktorých vychádzajú kritizovaní autori, a usvedčuje ich nimi samými. Kniha takto získava nielen na živosti, ale aj na presvedčivosti.

Knihu Jaroslava Kohouta si možno prečítať s ozajstným záujmom. Len škoda, že v poslednej kapitole, venovanej výkladu marxistického ponímania otázky inteligencie, autor viaceré zaujímavé a aktuálne myšlienky len naznačuje a nerozvádza ich podrobnejšie.

J. Strínka

● **CESTY VEDY.** V časopise *La Pensée*, č. 98 je pod titulom *La science et l'avenir humain* (Veda a budúcnosť ľudstva) uverejnený prejav akademika N. N. Semionova, laureáta Nobelovej ceny, ktorý predniesol na Sorbonne v rámci roy-aumontskej konferencie 21. V. 1961 (prejav bol zaradený i medzi dokumenty v publikácii *Kam kráči ľudstvo?*, vydanej ČS 1962) a v č. 99 stať *Les voies de la science* (Cesty vedy) od akademika A. N. Nesmejanova.

V oboch dokumentoch, ktoré sa zhodujú v základnej myšlienkovvej osnove, nastoľujú sa zásadné vývojové problémy vedy. Vyplýva z nich jednoznačne, že cesty vedy splyávajú čím ďalej tým viac s cestami všeobecného spoločenského vývoja, že veda prenikla do samého jadra spoločenskej praxe.

A. N. Nesmejanov rozoberá vo svojej stati štyri strategické smery vo vývoji súčasnej vedy. Prvou takouto strategickou oblasťou je získavanie nových zdrojov energie. Tento problém súvisí s okolnosťou, že doterajšie zdroje energie uhlie, nafta, petrolej, plyn sa postupne vyčerpávajú a okrem toho sa čím ďalej tým viac používajú ako surovina v chemickom priemysle. Je tu však aj iná príčina hľadať nové zdroje energie, na čo práve upozornil v spomínanom prejave akad. Semionov. V súčasnej dobe pripadá na jedného obyvateľa našej planéty 0,1 kW elektrickej energie. Odstrániť existenčnú bídu ľudstva za takýchto okolností je nemožné. Pre uskutočnenie tohto cieľa treba zvýšiť výrobu elektrickej energie 40-krát. A nato sú potrebné nové zdroje energie. Podstatné

zvýšenie výroby energie je možno dosiahnuť tromi spôsobmi: na základe riadených termonukleárných reakcií (ako palivo by v tomto prípade mohla byť voda), premennou slnečného žiarenia na elektrickú energiu a využitím podzemného tepla magmy.

Uskutočnenie riadených termonukleárných reakcií si vyžaduje riešiť mnoho zložitých problémov. Podľa akad. Semionova sa tieto problémy vyriešia ešte v 20. storočí.

Teoretickou základňou pre riešenie týchto úloh je predovšetkým výskum elementárných častíc.

Druhým strategickým smerom je chemická syntéza v najširšom zmysle. Ide tu o výrobu umelých látok na základe objavov organickej chémie. Tieto látky sa používajú stále vo väčšej miere v dennom živote, v priemysle, vo vedeckých laboratóriách, v poľnohospodárstve. Tieto nové syntetické hmoty nie sú náhradkou prírodných látok. Svojimi vlastnosťami tepelnými, magnetickými, optickými atď. prekonávajú prírodné látky a stali sa už v celom rade výrobných oblastí nevyhnutnosťou.

Výskum zákonitostí organizmov, podstaty života, dedičnosti v súvislosti s bojom proti chorobám, najmä zhubným nádorom, je trefou veľkou úlohou vedy. Na plnení tejto úlohy sa podieľajú hlavne biológia, biochémia, fyzika.

Poslednou strategickou úlohou, splnenie ktorej zbaví človeka definitívne odvekej driny, je automatizácia výroby. Vedecký základ automatizácie tvorí kybernetika. Nevyhnutnosť automatizácie sa prejavuje markantne v oblasti vedeckých informácií. A. N. Nesmejanov uvádza príklad z oblasti chémie. Informácie z oblasti chémie sa nachádzajú dnes v 8000 časopisoch.

Nepochybujeme o strategickej hodnote vytýčených úloh. Je však zarážajúce, že všetky štyri načrtnuté strategické úlohy súčasnej vedy sa týkajú len vied a ich aplikácií v oblasti vytvárania výrobných síl, ktoré dnes dosahujú už kozmickú úroveň a nijaká strategická úloha sa nevyty-